

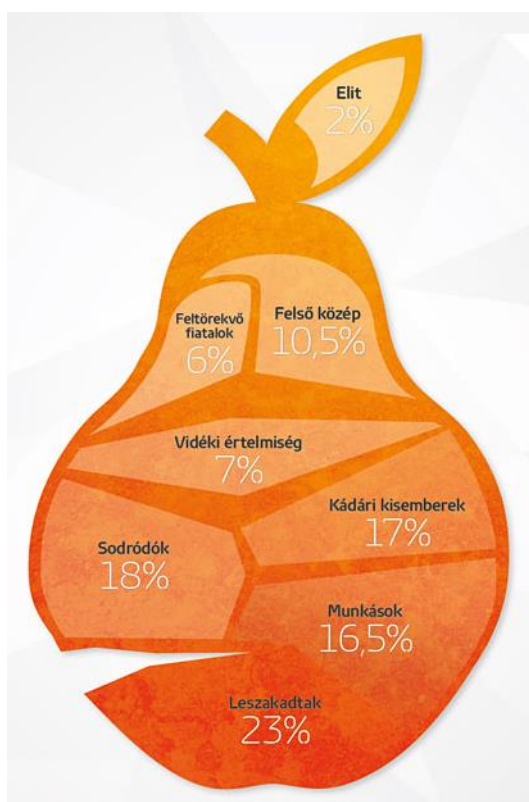
SZÓBELI TÉTEL

Témakör: Egyén, közösség, társadalom, munkaügyi ismeretek

Résztéma: Társadalmi tagozódás a jelenkori Magyarországon

Tétel: Mutassa be a források és az ismeretei alapján a társadalmi rétegződést és a társadalmi egyenlőtlenségeket a jelenkori Magyarországon!

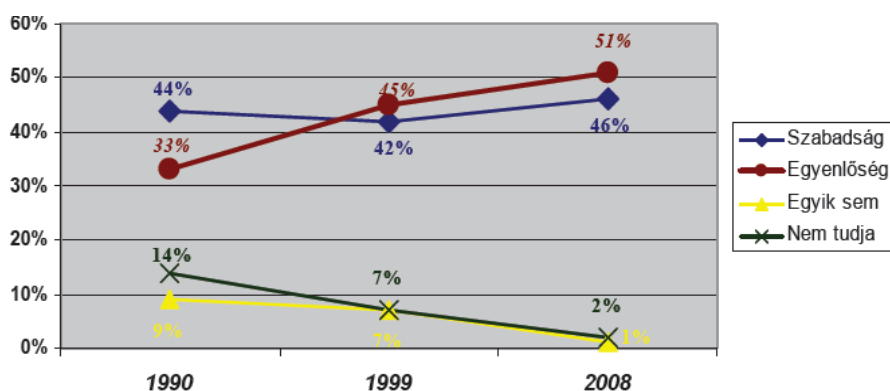
- Mutassa be és jellemezze a magyar társadalom szerkezetét és a társadalmi rétegeket!
- Ismertesse, hogyan változott a magyar társadalom vagyoni rétegeinek aránya az elmúlt húsz évben!
- Mutassa be a szegénység/a társadalmi kirekesztődés kockázatát növelő tényezőket, illetve a jövedelmi egyenlőtlenségeket csökkentő állami eszközöket!
- Mutassa be a társadalmi mobilitást!
- Ismertesse a külföldre irányuló migráció okait és alakulását!

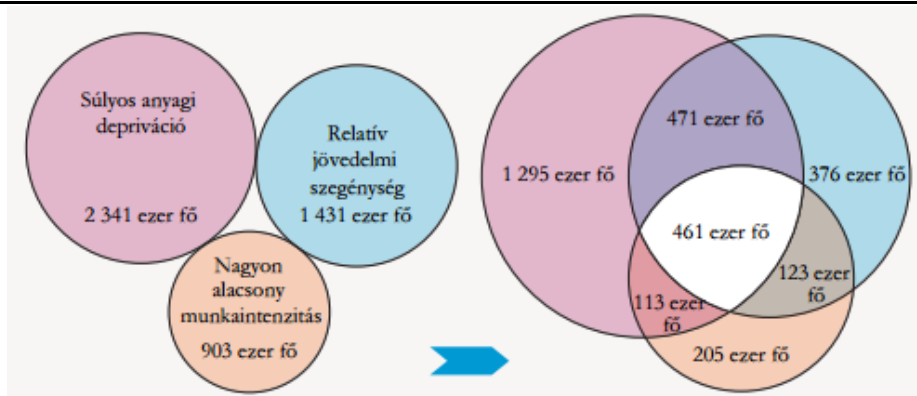
	1992	2000	2012
Gazdagok (az átlagjövedelem több mint kétszerese)	7%	9%	8%
Felső középosztály (az átlagjövedelem 120-200%-a)	25%	25%	27%
Középosztály (az átlagjövedelem 80-120%-a)	42%	34%	30%
Alsó középosztály (az átlagjövedelem 50-80%-a)	20%	23%	21%
Szegények (az átlagjövedelem felénél kevesebb)	6%	9%	14%

*A magyar társadalom vagyoni rétegeinek az aránya (1992–2012)
Forrás: TARKI: Társadalmi riport, 2012*

*A magyar társadalom tagolódása
Forrás: A Magyar Tudományos Akadémia Társadalomtudományi Kutatóközpontja – GfK Hungária: Osztálylétszám 2014*

*A válaszok megoszlása a kérdésre: „Mi fontosabb: a szabadság vagy az egyenlőség?”
Forrás: Csepeli György: Rendszerváltás, 2009*

A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitétek száma dimenzióként külön és együttesen, 2013

Forrás: Háztartások életszínvonala, KSH, 2014. november

1. Relatív jövedelmi szegénység: a szegénységi küszöbnél kevesebb jövedelemmel rendelkező háztartásokban élő személyek.

2. Súlyos anyagi depriváció: az alapvető javakhoz való elégtelen hozzáférés.

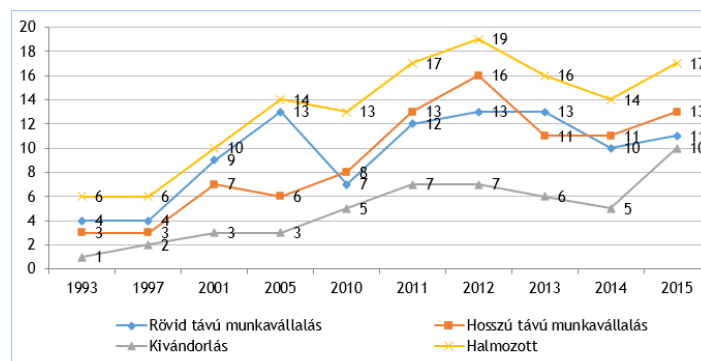
(Azok érintettek, akikre a 9 tétel közül legalább 4 vonatkozik.)

- 1) hiteltörlesztéssel vagy lakással kapcsolatos fizetési hátraléka van;
- 2) a lakás megfelelő fűtésének hiánya;
- 3) a váratlan kiadások fedezetének hiánya;
- 4) kétnaponta hús, hal vagy azzal egyenértékű tápanyag fogyasztásának hiánya;
- 5) évi egyhetes, nem otthon töltött üdülés hiánya,

- 6) anyagi okból nem rendelkezik személygépkocsival;
- 7) anyagi okból nem rendelkezik mosógéppel;
- 8) anyagi okból nem rendelkezik színes televízióval;
- 9) anyagi okból nem rendelkezik telefontal.

3. Munkaszegénység: azokban a háztartásokban élők tartoznak ebbe a csoportba, amelyekben a munkaképes korú háztartástagok a megelőző évben a lehetséges munkaidejüknek legfeljebb egyötödét töltötték munkával.

„2,3 millió forint svájci frank-alapú hitelt vettem fel 2007-ben. 7 éve fizetem a törlesztést, eddig 2,8 milliót fizettem vissza, ennek ellenére 3,5 millió a tartozásom.” (Egy internetes fórumbejegyzés, 2014)

A migrációs szándék alakulása a tervezett migráció időtávja szerint a felnőtt korú népesség arányában, 1993–2015 (%) (A halmazott migrációs potenciál mindazokat megjeleníti, akik rövid és hosszú távon külföldön vállalnának munkát, illetve kivándorolnának.)

ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

A társadalmi rétegződés és a társadalmi egyenlőtlenségek a jelenkori Magyarországon

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
A feladat megértése	A vizsgázó feleletében alapvetően a magyar társadalmi rétegek bemutatására és jellemzésére koncentrálnak. A statisztikák alapján hozott konkrét példái jól illusztrálják a magyar társadalom vagyoni rétegződésének a változását, kitér a társadalmi mobilitás bemutatására. Vázolja a szegénység kockázatát növelő, illetve csökkentő tényezőket. Bemutatja a külföldre irányuló migráció okait és alakulását.	0–4
Tájékozódás térben és időben	T1 Utal az ország területén belüli egyenlőtlenségekre (pl. Közép-Magyarország – azon belül a főváros és agglomerációja – és az észak- és nyugat-dunántúli régiók gazdasági fölénye) vagy rögzíti, hogy a társadalom felső rétegei jellemzően Budapesten és az agglomerációban/nagyvárosokban élnek, az alsó rétegek döntően vidéken, kistelepüléseken élnek. T2 Feleletében helyesen értelmezi a társadalmi jelenségek/tendenciák/az adatok időbeli vonatkozásait. T3 A társadalmi tendenciákat a rendszerváltás utáni/jelenkori Magyarországra vonatkoztatja.	0–6
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Előadásában szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. társadalom, középosztály, életmód, munkanélküliség. K2 Előadásában szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. társadalmi csoport, elit réteg, társadalmi egyenlőtlenség, társadalmi felemelkedés/lesüllyedés. K3 Egész mondatokban, folyamatosan fejti ki a gondolatait, szabatosan fogalmaz. K4 Megállapításai árnyaltak, több szempontúak. K5 Felelete koherens, szerkesztett szöveg, a felépítése logikus, arányosan igazodik a téma kifejtéséhez.	0–10
	F1 Rögzít a magyar társadalom tagolódását bemutató ábra alapján legalább két lényeges információt (pl. a társadalom legnagyobb rétege a leszakadtak köre; az elit meglehetősen szűk réteg/elkülönül a társadalom többi rétegétől; a társadalom szerkezete egy körtére hasonlít/az alsó rétegek a legnépesebbek), és ezekkel kapcsolatban tesz egy-egy lényegi megállapítást (pl. Magyarországon meglehetősen szűk a középosztály; társadalmilag jelentős szakadék húzódik a fővárosi/nagyvárosi, illetve a vidéki/kisvárosi területek között) vagy érdemi kritikával illeti (pl. a rétegek elnevezésével kapcsolatban) a bemutatott ábrát/modellt.	

<p>Ismeretszerzés, források használata</p>	<p>F2 Rögzít a magyar társadalom vagyoni rétegeinek az arányát bemutató ábra alapján valamely lényegi információt (pl. a gazdagok aránya nem változott jelentősen; a szegények aránya számottevően nőtt; csökkent a középosztály aránya), és ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy 1992 és 2012 között jelentősen nőttek a jövedelmi egyenlőtlenségek.</p> <p>F3 Rögzít a grafikon alapján valamely lényegi információt (pl. 1990-ben a megkérdezettek többsége a szabadságot fontosabbnak tartotta, mint az egyenlőséget, 2008-ban viszont már a többség az egyenlőséget helyezte előtérbe; 1990-ben még csak a megkérdezettek harmada tartotta fontosabbnak a szabadságot, 2008-ban viszont már a fele), és ezzel kapcsolatban tesz egy lényegi megállapítást (pl. 1990-ben a rendszerváltás kapcsán értékelődött fel a szabadság – euforikus – érzése; a jövedelmi egyenlőtlenségek növekedésével a társadalom gondolkodásában értékrendbeli változás történt).</p> <p>F4 Rögzíti a szegénység vagy a társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettek számát bemutató halmazábra alapján, hogy a szegénység mérésére többfajta mutatót használnak (pl. alacsony jövedelem, az alapvető javak nélkülözése anyagi okokból, munkanélküliség függvényében), és ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy a szegénység/társadalmi kirekesztődés kockázata összességében több mint 3 millió embert fenyeget Magyarországon.</p> <p>F5 Rögzíti az internetes fórumbejegyzés alapján a látszólagos ellentmondást/a „devizahitel-csapdát”, és ezzel kapcsolatban tesz egy lényegi megállapítást (pl. bemutatja a devizaalapú jelzáloghitelezés lényegét/kockázatát: a mindenkorai törlesztőrészek mértékét nagyban befolyásolja az adott deviza – forinthez képest bekövetkező – árfolyamváltozása, így a forint gyengülésekor a hitelek törlesztőrészei növekedtek; megállapítja, hogy a devizaalapú hitel Magyarországon kb. egymillió embert közvetlenül, közvetve több milliót érint; több százezer embert fenyeget a veszély, hogy nem képesek a törlesztésre/elveszítik a lakásukat; mindez társadalmi lecsúszást eredményezhet; utal a lakosság pénzügyi kultúrájának a fontosságára/az állami szabályozás elégtelen mivoltára/a bankok felelősségére/a kormányzati mentőcsomagokra).</p> <p>F6 Rögzíti a migrációs szándékokat bemutató grafikon alapján az alapvető tendenciákat/adatokat (pl. az 1990-es években a magyar népesség migrációs hajlandósága alacsony volt, később növekedett, 2010-ben kissé visszaesett, az eddigi legmagasabb értéket 2012-ben érte el, az újabb visszaesést követően jelenleg növekszik vagy 2012-ben a felnőtt korú népesség közel 20%-a hosszabb-rövidebb időre külföldre akart költözni), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a migrációt megkönnyíti, hogy az Európai Unióban szabad a munkaerő-áramlás vagy a külföldön munkát vállalók/kivándorlók zömükben az átlagosnál képzetebbek/ fiatalok vagy a migráció oka többségében a munkanélküliség/az érvényesülési lehetőségek elégtelensége/hiánya vagy a migráció lehetőség a társadalmi felemelkedésre vagy utal az EU-csatlakozás/a gazdasági válság szerepére a migrációban).</p> <p><i>Pontozás:</i> Minden tartalmi elem esetében: egy rögzítés + egy megállapítás (1+1=2 pont).</p>	<p>0–12</p>
---	--	--------------------

<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás</p>	<p>E1 Rögzít legalább egyet-egyet a felsőbb társadalmi rétegekbe tartozó foglalkozási csoportok közül: elit (nagy- és közepes vállalkozók, a szabadfoglalkozású értelmiségiek, felsővezetők), felső középosztály (középvezetők, az egyéni vállalkozók, értelmiségiek), és ezzel kapcsolatban tesz egy lényegi megállapítást (pl. jellemzően felsőfokú végzettségűek; jó kapcsolati tőkével rendelkeznek; kulturálisan magas igényűek).</p> <p>E2 Rögzít legalább egyet-egyet az alsóbb társadalmi rétegekbe tartozó foglalkozási csoportok közül: középosztály (gyenge státuszú középvezetők és értelmiségiek, egyéni vállalkozók és gazdálkodók; alsóvezetők, irodai foglalkozásúak; magas státuszú szakmunkások), munkásosztály (gyenge státuszú szakmunkások; magas státuszú mezőgazdasági munkások), leszakadtak/depriváltak (szakképzetlen és a mezőgazdasági fizikai munkások, munkanélküliek, közfoglalkoztatottak), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a társadalom szerkezetében lefelé haladva csökken a kapcsolati tőke és a kulturális igény szint; a leszakadtak javarészt az állami újraelosztásból származó jövedelmekből élnek/az államtól függenek).</p> <p>E3 Rögzít legalább hármat a szegénység kockázatát növelő tényezők közül (pl. tartós munkanélküliség, szakképzettség hiánya, korai iskolaelhagyás, kirekesztéssel fenyegetett családból származás, fogyatékoság, rossz egészségi állapot, függőségek/kábítószer- és alkoholfogyasztás, sok hátránnyal küzdő lakókörzet, hajléktalanság/rossz lakhatási feltételek, bevándorlás, kisebbséghez tartozás, faji előítéletek, kisnyugdíjas/nagycsaládos lét), és ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy a szegénység nemcsak kiterjedtebbé vált, hanem növekedett a mélysége is/nőtt a mélyszegénység/nőtt azok száma, akik önerőből nem tudnak ebből a helyzetből kikerülni.</p> <p>E4 Rögzíti, hogy az állami újraelosztó rendszer/szociális ellátórendszer célja a jövedelmi egyenlőtlenségek csökkentése, és egy lényegi megállapítást tesz ezzel kapcsolatban (pl. megnevez legalább egyet a transzferjövedelmek/a szegényeket célzó juttatások közül: nyugdíj, rokkantnyugdíj, özvegyi nyugdíj, időskori járadék, családi pótlék, munkanélküli segély, lakhatási támogatás, szociális segély; kiemeli a társadalmi szolidaritás fontosságát).</p> <p>E5 Rögzíti a társadalmi mobilitás fogalom jelentését (az egyén/család társadalmi helyzetének megváltozása, az egyik társadalmi rétegből/helyzetből egy másikba való átmenet), és ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy Magyarországon a társadalmi rétegek közötti átjárás korlátozott, vagyis a lecsúszásnak jóval nagyobb az esélye, mint a felemelkedésnek.</p> <p>E6 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja az elemzését.</p> <p><i>Pontozás:</i> <i>Minden tartalmi elem esetében: egy rögzítés + egy megállapítás (1+2=3 pont).</i> <i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshaszna- lát, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i></p>	<p>0–18</p>
<p>Összesen</p>		<p>50</p>

SZÓBELI TÉTEL

Témakör: Néesség, település, életmód

Résztéma: A magyar nép története az államalapítás előtt

Tétel: Mutassa be a források és az ismeretei alapján a magyar nép vándorlását és a honfoglalást!

- Mutassa be a magyar nép eredetével kapcsolatos tudományos álláspontot!
- Ismertesse a magyar nép vándorlását a térkép-vázlatok alapján!
- Vázolja a magyar nép vándorlásával kapcsolatos tudományos feltevéseket, az őstörténet-kutatás nehézségeit!
- Mutassa be a honfoglalás folyamatát és körülményeit!
- Ismertesse a vándorló és honfoglaló magyarok életmódját!

A magyar nép valószínűsíthető vándorlása a nyelvészeti kutatások és az írásos források szerint

A magyar nép valószínűsíthető vándorlása a legújabb régészeti kutatások szerint

---

„Példák török szókészleti csoportokra

Lovasmódd életmód:

- gyepelő, balta

Törzsi rend, nomád társadalom:

- gyula, kündü, karcha, kapu, sereg, tábor, bilincs, törvény, tanú

Vallás, hiedelemvilág:

- báj, ige, igéz, boszorkány, ünnep, egyház, búcsú, gyónik

Állattartás:

- barom, ökör, bika, tinó, ünő, borjú, ürü, kos, kecske, disznó, ártány, tyúk, túró, író, köpü, ól, karám, vályú, komondor, kuvasz

Földművelés:

- arat, búza, árpa, öröl, ocsú, kölyű, eke, sarló, tarló, borsó, gyümölcs, alma, körte, som, dió, kökény, kender, csalán, tiló, csepű, orsó, szőlő, bor, seprő, csiger

Halászat:

- gyalom, vejsze, tok, süllő, gyertya

Mesterségek:

- ács, szücs

Kereskedés:

- bársony, gyöngy, bors, tár, szatócs.”

(Ligeti Lajos: A magyar nyelv török kapcsolatai a honfoglalás előtt és az Árpád-korban című műve alapján)

„A magyar pedig a türkök egyik fajtája. Főnökük 20 ezer lovassal vonul ki. Főnökük neve Kündü. Ez azonban csak névleges címe királyuknak, minthogy azt az embert, aki királyként uralkodik fölöttük, Gyulának hívják. Minden magyar a Gyula nevű főnökük parancsait követi a háború dolgában, a védelemben és más ügyekben.” *(Ibn Ruszta és Gardízi leírása a magyarokról)*

„Sátraik vannak, és együtt vonulnak a sarjadó fűvel és a zöld vegetációval. Bárhova is mennek, együtt utaznak egész rakományukkal és raktárukkal, (...) a sátrakkal és az állatokkal. (...) Amikor eljönnek a téli napok, mindegyikőjük ahhoz a folyóhoz húzódik, amelyikhez éppen közelebb van. Ott marad télire és halászik. A téli tartózkodás ott alkalmasabb számukra.” *(Ibn Ruszta és Gardízi leírása a magyarokról)*

„Ügyesen kilesik a kedvező alkalmat, és ellenségeiket nem annyira kardjukkal és haderejükkel igyekeznek leverni, mint inkább csel, rajtaütés és a szükségekben való megszorítás útján. Fegyverzetük kard, bőrpáncél, íj és kopja, s így a harcban legtöbbjük kétféle fegyvert visel, vállukon kopját hordanak, kezükben íjat tartanak, és amint a szükség megkívánja, hol az egyiket, hol a másikat használják. Üldöztetés közben azonban inkább íjukkal szerzik meg az előnyt. (...) Jobbára a távolharcban, a lesvetésekben, az ellenség bekerítésében, a színlelt meghátrálásban és visszafordulásban és a szétszóródó harci alakulatokban lelik kedvüket. Hogyha pedig megfutamították ellenfeleiket, minden egyebet félretesznek, és kíméletlenül utánuk vetik magukat, másra nem gondolva, mint az üldözésre. Mert nem elégednek meg, miként a rómaiak és a többi nép, ideig-óráig való üldözéssel és zsákmányszerzéssel, hanem mindaddig szorítják, amíg csak teljesen fel nem morzsolják az ellenséget, minden eszközt felhasználva e célból.” *(Bölcs Leó bizánci császár Taktika című művéből)*

ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

A magyar nép vándorlása és a honfoglalás

Szempontok	Műveletek, tartalmak	Pont
A feladat megértése	A vizsgázó feleletében alapvetően a magyar nép vándorlásának és a honfoglalásnak a bemutatására és a korabeli életmód jellemzésére összpontosít. Konkrét példákkal szemlélteti a vándorló és a honfoglaló magyarság életmódjának a meghatározó elemeit. Vákolja a magyarság eredetével és vándorlásával kapcsolatos hipotéziseket. Utal az őstörténet-kutatás nehézségeire.	0–4
Tájékozódás térben és időben	T1 A térkép alapján bemutatja a magyarság vándorlásának a helyszíneit és irányát. T2 Azonosítja a feltételezett szállásterületeket (Magna Hungaria, Levédia, Etelköz). T3 Rögzíti, hogy a honfoglalás 895 körül indult meg – többek között – a Vereckei-hágón keresztül a Kárpát-medencébe Árpád vezetésével.	0–6
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Előadásában szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. nyelvrokonság, őstörténet, vándorlás, hatalom. K2 Előadásában szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. őshaza, törzsszövetség, kettős fejedelemség, honfoglalás. K3 Egész mondatokban, folyamatosan fejti ki a gondolatait, szabatosan fogalmaz. K4 Megállapításai árnyaltak, több szempontúak. K5 Felelete koherens, szerkesztett szöveg, a felépítése logikus, arányosan igazodik a téma kifejtéséhez.	0–10

<p>Ismeretszerzés, források használata</p>	<p>F1 Rögzíti a magyar nép vándorlását (a nyelvészeti kutatások és az írásos források nyomán) bemutató térkép alapján a magyar nép vándorlását az európai sztyeppén/füves-ligetes síkságon, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ez a folyamat a feltételezések szerint több száz évig tartott; a vándorlás során a magyarság életmódját a nomadizálás jellemezte; a vándorlás során nomád népekkel kerültek kapcsolatba).</p> <p>F2 Rögzíti a magyar nép vándorlását (a legújabb régészeti kutatások nyomán) bemutató térkép alapján valamely – az előző térképen ábrázoltakkal ellentmondásban lévő/nem egyező – feltételezést (pl. a honfoglaló magyarság leletanyagával párhuzamba állítható régészeti lelőhelyeket tártak fel az Urál keleti oldalán; a magyarok nem éltek huzamosabb ideig a Kazár Birodalom területén, hisz ott nincsenek magyaros leletek; a magyarok vándorlása a Volga és a Kárpátok között legfeljebb néhány évtized alatt ment végbe), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az őstörténettel foglalkozó tudományok/a régészeti és a nyelvészeti kutatások eredményei gyakran ellentmondanak egymásnak).</p> <p>F3 Rögzíti, hogy a magyar nyelv számos török eredetű jövevényszót tartalmaz, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ez utal arra, hogy a magyarok a vándorlásuk során török népekkel kerültek kapcsolatba; átvették a török népek kultúráját; a török-magyar kapcsolatot bizonyítja, hogy az írott – bizánci – források a magyar népet türk néven emlegetik; a jövevényszavak a gazdálkodás, a hiedelemvilág, a társadalmi szerveződés szókészletében gyakoriak).</p> <p>F4 Rögzíti a szöveges forrás alapján, hogy a magyar törzseket egy kultikus hatalommal rendelkező kündü/kende és egy tényleges hatalommal bíró katonai vezető – gyula – irányította, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a kettős fejedelemség intézményét a kazároktól vehették át; a kettős fejedelemség Kurszán halálával [904-ben] a honfoglalást követően megszűnt).</p> <p>F5 Rögzíti a szöveges forrás alapján a nomád életmód legalább két jellemzőjét (pl. nyáron állataikkal vándoroltak, télen a folyók mellé költöztek; sátrakban/jurtákban laktak), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az állatállomány védelme és a területekért folyó küzdelem révén kiváló harcosokká váltak; letelepült népeket sarcoltak; élénk kereskedelmi kapcsolatokat tartottak fent más népekkel; a hosszabb letelepült időszakokban erősödhetett a növénytermesztés-földművelés szerepe/félnomád életmódot éltek; a honfoglaló magyarságot is a (fél)nomád életmód jellemezte; utal a nomád hitvilágra).</p> <p>F6 Rögzít a szöveges forrásból legalább két információt a magyarok fegyverzetére/hadrendjére/harcmodorára vonatkozóan (pl. bemutatja a fegyverzetüket; a harcmodor fő jellemzője a mozgékonyosság; taktikájuk a színlelt megfutamodás), és ezzel kapcsolatban releváns megállapítást tesz (pl. mindez a könnyűlovas harcmodor jellemzője).</p> <p><i>Pontozás:</i> <i>Minden tartalmi elem esetében: egy rögzítés + egy megállapítás (1+1=2 pont).</i></p>	<p>0–12</p>
---	---	--------------------

<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás</p>	<p>E1 Rögzíti, hogy a magyar nép származása/eredete a mai napig vitatott, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ez a források hiányából fakad; nyelvünk finnugor eredetű; az egyértelmű válaszadást szinte lehetlenné teszi, hogy a nomád – így feltételezhetően a magyar is – törzsszövetségek jellemzően sokféle nyelvű és kultúrájú etnikumokból álltak; a köztudatban számos tudománytalan származáselmélet él).</p> <p>E2 Rögzíti, hogy őshazának az Urál hegység környékét/Baskíriát/Magna Hungariát tekintik, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. az uráli őshaza területe tudományos viták tárgyát képezi; az uráli ősnép halászó-vadászó életmódot folytatott; Magna Hungaria a Volga és az Urál közötti területen helyezkedett el; a halászó-vadászó életmódról a magyarság áttért a nomád életmódra; ide irányult Julianus barát utazása a XIII. században).</p> <p>E3 Rögzíti, hogy Etelköz volt a magyar nép honfoglalás előtti utolsó szálláshelye, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Etelköz a Fekete-tenger északi partvidékén helyezkedett el; pontos elhelyezkedése szintén vitatott; a szó jelentése: folyóköz; itt erősödött meg a törzsszövetség; utal a vérszerződés mondájára; innen indultak a Kárpát-medence felderítését célzó portyák; a honfoglalás során az Etelközben maradt magyarságot besenyő támadás érte).</p> <p>E4 Rögzít valamely lényeges tény a Kárpát-medence IX. századi hatalmi/etnikai viszonyaira vonatkozóan (pl. a frank, a morva és a bolgár birodalom peremvidékének számított; szláv és avar népesség élt a területen; viszonylag gyéren lakott volt), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. peremvidékes helyzete megkönnyítette a magyar hódítást; említ valamely, a honfoglalás során a területek megszerzéséért/biztosításáért vívott harcot – a bolgárok/morvák/bajorok/szlávok ellen; említi, hogy az itt élő – szláv és avar – népesség beolvadt a magyarságba).</p> <p>E5 Rögzít valamely lényeges – a honfoglaló magyarságra vonatkozó – információt (pl. a számukat kb. 200 ezerre becsülik; a feltételezések szerint a letelepedés törzsi és nemzetségi rendben történt), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a Kárpát-medence területén élő – szláv és avar – népesség beolvadt a magyarságba; a letelepedés módja védelmi funkciót is szolgált; településneveink őrzik a törzsi elnevezéseket/nem támasztják alá a törzsi keretekben való letelepülés elméletét; a honfoglalást követően bomlásnak indult a nomád törzsi társadalom).</p> <p>E6 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja az elemzését.</p> <p><i>Pontozás:</i> <i>Minden tartalmi elem esetében: egy rögzítés + egy megállapítás (1+2=3 pont).</i> <i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshasználat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i></p>	<p>0–18</p>
<p>Összesen</p>		<p>50</p>

SZÓBELI TÉTEL

Témakör: Politikai berendezkedések a modern korban

Résztéma: Az 1848. évi áprilisi törvények

Tétel: Mutassa be a források és az ismeretei alapján, hogyan biztosították a társadalom polgári átalakulásának a feltételeit az 1848-as áprilisi törvények!

- Vázolja az áprilisi törvények által bevezetett reformok történelmi gyökereit/előzményeit!
- Mutassa be az áprilisi törvények létrejöttének körülményeit!
- Elemezze az áprilisi törvényeket! (az állam szervezetének szabályozása, a feudális jogintézmények lebontása, a polgári szabadságjogok biztosítása)
- Térjen ki az áprilisi törvények jelentőségére, hiányosságaira!

„A program, melyet az 1847-48-i országgyűlésen keresztülvittünk, egyenesen azon reformmozgalom eredménye, mely már 1790 óta fennállott az országban: e program alapelvei nyilvánosan megvitattatnak éveken keresztül, évekkel a februári forradalom előtt, s mi ez izgató eredmény befolyása alatt semmit sem változtattunk programunkon. Nem oly növény volt az, melyet egy rögtönös izgatottság melegágya hoz létre, hanem a nemzet fájának egészsége, gyümölcse, mely a nemzeti bölcsesség s lankadatlan hazafiság zseniális levegőjében bimbózott, virágzott, megtermékenyült, fejlett és megért.” (*Kossuth Lajos visszaemlékezéseiből*)

„IV. törvénycikk az országgyűlés évenkénti üléseiről

1. § Az országgyűlés jövő évben évenként, és pedig Pesten tartandván üléseit, az évenkénti ülésre az ország Rendeit Ő Felsége minden évben, s a mennyire a körülmények engedik, a téli hónapokra hivandja össze.

3. § A képviselők három évig tartandó egy országgyűlésre, s ezen országgyűlésnek mindhárom évi üléseire választatnak.

5. § Ő Felségének joga van az összejött évi ülést prorogálni [meghosszabbítani], s berekeszteni, sőt az országgyűlést a három év eltelése előtt is feloszlatni, és ekkor új képviselőválasztást rendelni; de ez utolsó esetben az újabb országgyűlés összehívásáról aképen rendelkezendik: hogy ez az elébbinek feloszlatásától számítandó három hónap alatt összeüljön.

6. § Az évi ülés az utolsó évről számadásnak, és következő évi költségvetésnek a ministerium által leendő előterjesztése, s az irántoki határozatnak meghozatala előtt be nem rekesztethetnek, sem az országgyűlés fel nem oszlathatik.

V. törvénycikk az országgyűlési követeknek népképviselőlet alapján választásáról

1. § Politikai jogélvezetet azoktól, kik annak eddig gyakorlatában voltak, (...) e jog gyakorlatában ezennel meghagyatnak.

Ezeken kívül:

2. § Az országnak s kapcsolat részeknek mindazon benszületett, vagy honosított, legalább 20 éves, és sem atyai, sem gyámi, sem gazdai hatalom, sem pedig elkövetett hűségtelesség, csempészkedés, rablás, gyilkolás és gyújtogatás miatt fenyíték alatt nem levő lakosai, a nőket kivéve, törvényesen bevett valláskülönbség nélkül, választók:

a) Kik szabad királyi városokban, vagy rendezett tanácsos ellátott községekben 300e. ft. értékű házat vagy földet, egyéb községekben pedig eddigi úrbéri értelemben vett 1/4 telket, vagy ezzel hasonló kiterjedésű birtokot, kizáró tulajdonul, vagy hitvесеikkel, s illetőleg kiskorú gyermekeikkel közösen bírnak.

b) Kik mint kézművesek, kereskedők, gyárosok telepedve vannak, ha tulajdon műhely-lyel vagy kereskedési teleppel, vagy gyárral bírnak, s ha kézművesek, folytonosan legalább egy segéddel dolgoznak.

c) Kik, habár a fentebbi osztályokba nem esnek is, saját földbirtokukból vagy tőkéjükből eredő 100 ezüst forint évenkénti állandó s biztos jövedelmet kimutatni képesek.

d) Jövedelmükre való tekintet nélkül a tudorok, sebészek, ügyvédek, mérnökök, academiái művészek, tanárok, a magyar tudós társaság tagjai, gyógyszerészek, lelkészek, segédlelkészek, községi jegyzők és iskolatanítók, azon választó kerületben, mellyben állandó lakásuk van.

e) Kik eddig városi polgárok voltak, ha a fentebbi pontokban leirt képességgel nem bírnak is.

VIII. törvénycikk a közös teherviselésről

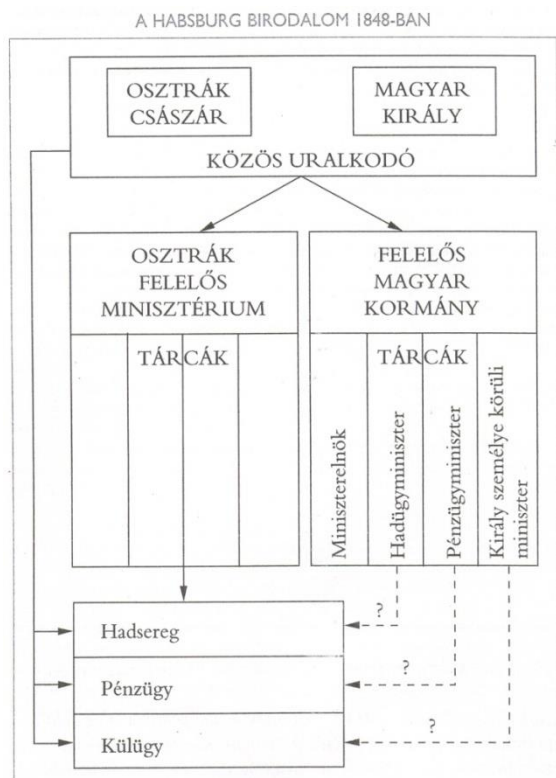
Magyarország s a kapcsolt részek minden lakosai, minden közterheket különbség nélkül egyenlően és aránylagosan viselik.

XVIII. törvénycikk sajtótörvény

1. § Gondolatait sajtó útján mindenki szabadon közölheti, és szabadon terjesztheti.

30. § Újság, vagy időszakos lap, mellynek tartalma akár részben, akár egészen, politikai tárgyak körül forog, és havonként legalább kétszer jelenik meg, csak a következő feltételek teljesítése mellett adhatik ki:

2-or: Ha a lap naponként jelenik meg, biztosítékul 10,000 forint, ha ritkábban jelenik meg, 5,000 forint tétetik le kész pénzben, vagy fekvő birtokra kettős biztosítékkal betáblázott kötelezvényben; első esetben a tőke az illető hatóság felügyelése s jóállása alatt, 5% kamattal, a letevő részére jövedelmez.” (Részletek az áprilisi törvényekből)

ÉRTÉKELÉSI ÚTMUTATÓ

Az 1848-as áprilisi törvények

Szemponatok	Műveletek, tartalmak	Pont
A feladat megértése	A vizsgázó feleletében alapvetően az áprilisi törvények bemutatására koncentrál. Rámutat az áprilisi törvények által bevezetett reformok történelmi előzményeire és következményeire. Kifejti, hogy a törvények alkotmányos úton biztosították a modern Magyarország alapjainak a megteremtését. A törvénysszöveg alapján hozott konkrét példákkal jól illusztrálja az áprilisi törvények jelentőségét, hogy miként szüntették meg a feudális viszonyokat, és rakták le a polgári átalakulás alapjait.	0–4
Tájékozódás térben és időben	T1 Rögzíti, hogy a tárgyalt időszakban Magyarország a Habsburg birodalom része volt. T2 Feleletében utal az 1848. március 15-i pesti forradalomra. T3 Rögzíti, hogy az uralkodó (V. Ferdinánd) 1848. április 11-én szentesítette a törvényeket.	0–6
Kommunikáció, a szaknyelv alkalmazása	K1 Előadásában szakszerűen használja a következő általános történelmi fogalmakat: pl. cenzúra, sajtószabadság, felelős kormány, népképviselő. K2 Előadásában szakszerűen használja a következő konkrét történelmi fogalmakat: pl. polgári átalakulás, kötelező örökváltás/jobbágyfelszabadítás, közteherviselés, cenzusos választójog. K3 Egész mondatokban, folyamatosan fejti ki a gondolatait, szabatosan fogalmaz. K4 Megállapításai árnyaltak, több szempontúak. K5 Felelete koherens, szerkesztett szöveg, a felépítése logikus, arányosan igazodik a téma kifejtéséhez.	0–10

<p>Ismeretszerzés, források használata</p>	<p>F1 Rögzít valamely lényeges információt Kossuth Lajos visszaemlékezéseinek az idézett részlete alapján (pl. a reformprogram nem volt előkészítetlen/nem a forradalmi eseményekből fakadt/során alakult ki), és ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy az áprilisi törvények fő elemei már a részét képezték a reformkor (liberális nemessége) reformprogramjának/konkrétan utal az Ellenzéki Nyilatkozatra.</p> <p>F2 Rögzít az áprilisi törvényekből vett részlet alapján valamely – az országgyűlésre vonatkozó – lényegi információt (pl. évente – jellemzően a téli hónapokban – Pesten ülésezik; a képviselőket három évre választották; az uralkodó jogait/befolyását csökkentették), és ezzel kapcsolatban megállapítja, hogy a törvényhozásban a rendi gyűlést népképviselői országgyűlés váltotta fel.</p> <p>F3 Rögzíti az áprilisi törvényekből vett részlet alapján a választásra való jogosultság legalább két (szükséges és/vagy elégséges) feltételét (pl. csak férfiak, 20 év felettiak, bevett felekezethez tartozók, értelmiségi szakmát űzők, bizonyos vagyonnal vagy állandó jövedelemmel bírók, ezt megelőzően választójoggal rendelkezők), és ezzel kapcsolatban tesz egy lényegi megállapítást (pl. az áprilisi törvények bevezették a népképviselőket; bevezették a – vagyoni/műveltségi – cenzusos választójogot; a rendelkezéssel a lakosság kb. 10%-a jutott választójoghoz; mindez megfelelt a korabeli európai gyakorlatnak).</p> <p>F4 Rögzíti az áprilisi törvényekből vett részlet alapján, hogy bevezették a köztelherviselést, és ezzel kapcsolatban tesz egy lényegi megállapítást (pl. az áprilisi törvények felszámolták a nemesi adómentességet/a feudális és rendi jellegű kiváltságokat; ezzel az állam jelentős bevételi forráshoz jutott).</p> <p>F5 Rögzíti az áprilisi törvényekből vett részlet alapján, hogy törvénybe iktatták a sajtószabadságot/a cenzúra eltörlését, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. ezzel egy polgári szabadságjogot biztosítottak; a sajtószabadság gyakorlati megvalósulását akadályozta, hogy magas pénzüsszeget – óvadékot – kellett letétbe helyezni; a szabályozás szintén megfelelt a korabeli európai gyakorlatnak).</p> <p>F6 Rögzíti az áprilisi törvények hiányosságaként, hogy nem tisztázták a közös ügyeket és hatásköröket/a hadsereg és a külügy kérdését, illetve a hadügy és a külügy pénzügyi háttérét/nem rendezték az Ausztriához fűződő viszonyt, és ezzel kapcsolatban tesz egy lényegi megállapítást (pl. a magyar kormány a viszonyt perszónálunióként, miközben az udvar a közös ügyeket királyi felségjogként értelmezte; többek között ez vezetett az udvarral való ellentétek kiéleződéséhez).</p> <p><i>Pontozás:</i> <i>Minden tartalmi elem esetében: egy rögzítés + egy megállapítás (1+1=2 pont).</i></p>	<p>0–12</p>
---	--	--------------------

<p>Eseményeket alakító tényezők feltárása, kritikai és problémaközpontú gondolkodás</p>	<p>E1 Rögzíti, hogy az áprilisi törvények rendelkeztek egy (az uralkodótól független, az országgyűlésnek) felelős kormány felállításáról, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. megszűntek a kormányiszékek <i> vagy </i>csökkentették az uralkodó végrehajtó hatalmát <i> vagy </i>ezzel teljesült a hatalmi ágak szétválasztása <i> vagy </i>az első felelős magyar kormány vezetője Batthyány Lajos lett).</p> <p>E2 Rögzíti, hogy megtörtént a jobbágyfelszabadítás, és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. törvénybe iktatták a kötelező örökváltást [Kossuth javaslata alapján] <i> vagy </i>a felszabaduló jobbágyok az úrbéres földjeik tulajdonosává váltak <i> vagy </i>az állam kötelezettséget vállalt a földesurak kárpótlására <i> vagy </i>a kárpótlás kifizetését elhalasztották <i> vagy </i>eltörölték az úrbéres/feudális szolgáltatásokat/intézményeket [robot, úriszék, tized]).</p> <p>E3 Rögzíti az áprilisi törvények még egy – az előzőekben nem említett – rendelkezését (pl. Magyarország és Erdély egyesülése <i> vagy </i>a nemzetörtség felállítása), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. Erdélyt a török kor után nem csatolták vissza az országhoz <i> vagy </i>az egyik legfőbb reformkori törekvés az ország területi integritásának a helyreállítása volt <i> vagy </i>Erdély Magyarországhoz csatolása a 12 pontban is szerepelt), <i> illetve </i>a nemzetörstéget a forradalom eredményeinek védelme/rendőri feladatok ellátásának a céljából hozták létre <i> vagy </i>cenzosus alapon sorozták be a férfiakat <i> vagy </i>a nemzetörtség felállításának követelése már a 12 pontban is szerepelt).</p> <p>E4 Rögzíti, hogy az áprilisi törvények Magyarországot alkotmányos királysággá/polgári parlamentáris rendszerré tették, és egy lényegi megállapítást tesz az áprilisi törvények jelentőségével kapcsolatban (pl. felszámolták a feudalizmus számos maradványát <i> vagy </i>lerakták a polgári fejlődés törvényi alapjait <i> vagy </i>szerepet játszottak a társadalom modernizálásában <i> vagy </i>létrehozták a jogegyenlőséget).</p> <p>E5 Rögzíti az áprilisi törvények valamely hiányosságát (pl. továbbra is érvényben maradtak a nem úrbéres szolgáltatások/a szőlődézsmá <i> vagy </i>a zsellérek nem jutottak fölhöz <i> vagy </i>nem törölték el a céheket <i> vagy </i>a nemzetiségeknek nem juttattak kollektív jogokat <i> vagy </i>nem valósult meg a zsidóság emancipációja), és ezzel kapcsolatban lényegi megállapítást tesz (pl. a hiányosságok ellenére a jobbágyfelszabadítás a parasztságot a forradalom mellé állította <i> vagy </i>a szabadverseny korlátjának számító céheket csak a dualizmus korában törölték el <i> vagy </i>az engedményektől elzárkózó magyar nemzetiségi politika a nemzetiségek javarészét a szabadságharc ellen fordította <i> vagy </i>ennek ellenére a szabadságharcban sok zsidó harcolt/azt anyagilag támogatták <i> vagy </i>a zsidók egyenjogúsításáról szóló törvényt szintén a dualizmus korában fogadták el).</p> <p>E6 Önálló ismereteivel, helyes megállapításaival kiegészíti és alátámasztja az elemzését.</p> <p><i>Pontozás:</i> <i>Minden tartalmi elem esetében: egy rögzítés + egy megállapítás (1+2=3 pont).</i> <i>Ugyanaz a válasz nem fogadható el két külön tartalmi elem (forráshaszonálat, eseményeket alakító tényezők) pontozásánál is.</i></p>	<p>0–18</p>
<p>Összesen</p>		<p>50</p>